

(กสม. แลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 37/2568)

กสม. แนะนำหน่วยงานกำกับดูแลการจัดงานบุญประเพณีของวัด
หลังปรากฏคลิปการแสดงพุทธประวัติให้เด็กชายยื่นเปลือยกายเผยแพร่ในโลกออนไลน์
- ตรวจสอบโครงการชุดลอกลำน้า จ.พัทลุง
แนะนำจัดทำผังน้ำและแผนบริหารจัดการน้ำระดับจังหวัดโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วม
- เผยผลการตรวจสอบกรณีการส่งชาวอุยกูร์กลับจีน ชี้ละเมิดหลักห้ามผลักดันกลับสู่อันตราย
แนะ รบ. ติดตามตรวจสอบและป้องกันปัญหา

วันศุกร์ที่ 7 พฤศจิกายน 2568 เวลา 10.30 น. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) โดย
นายวสันต์ ภัยหลีกลี้ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และนายจุมพล ขุนอ่อน รองเลขาธิการคณะกรรมการ
สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 37/2568 โดยมีวาระสำคัญ 3 เรื่อง ดังนี้

1. กสม. แนะนำกรณีกิจการเด็กฯ และสำนักงานพุทธศาสนากำกับดูแลการจัดงานบุญประเพณีของวัด
หลังปรากฏคลิปเด็กชายยื่นเปลือยกายในขบวนแห่พุทธประวัติเผยแพร่ในโลกออนไลน์

นายวสันต์ ภัยหลีกลี้ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เปิดเผยว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน
แห่งชาติ (กสม.) ได้รับเรื่องร้องเรียนจากผู้ร้องรายหนึ่งเมื่อเดือนมิถุนายน 2568 ระบุว่า เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม
2568 มีการจัดงานบุญประเพณี “132 ปี อัฐุมิบูชา” ณ วัดใหม่สุคนธาราม อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม มีการจำลอง
เหตุการณ์ตอนพระพุทเจ้าประสูติด้วยการให้เด็กชาย ก. (นามสมมติ) ยื่นเปลือยกายในขบวนแห่พุทธประวัติ
และคดิธรรมในลักษณะไม่เหมาะสม ซึ่งมีผู้บันทึกคลิปวิดีโอเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ จึงขอให้ตรวจสอบ
ทั้งนี้ในระหว่างการตรวจสอบ กสม. ได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเพื่อลบคลิปวิดีโอที่ไม่ปิดบังหรือ
เบลอหน้าและภาพที่ไม่เหมาะสมของเด็กชาย ก. ในสื่อสังคมออนไลน์ เป็นกรณีเร่งด่วนแล้ว

กสม. ได้พิจารณาข้อเท็จจริงจากทุกฝ่าย หลักกฎหมาย และหลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องแล้วเห็นว่า
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย รับรองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ
ชื่อเสียง และครอบครัว สิทธิชุมชนในการอนุรักษ์ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม
และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และอนุสัญญา
ว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) ที่ประเทศไทยเป็นภาคี บัญญัติหลักการสำคัญว่าการปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด
ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ ห้ามมิให้ผู้ใดบังคับหรือยินยอมให้เด็กแสดงหรือกระทำการ
อันมีลักษณะลามกอนาจาร และเด็กจะไม่ถูกแทรกแซงโดยพลการ หรือโดยไม่ชอบในความเป็นส่วนตัว รวมถึง
ต่อเกียรติและชื่อเสียง

กสม. พิจารณาแล้วเห็นว่า การจัดงานบุญประเพณีอัฐุมิบูชา มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ
เป็นความร่วมมือระหว่างชุมชนหมู่ที่ 3 ต.วัดละมุด อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม (ผู้ถูกร้องที่ 1) องค์การบริหาร
ส่วนตำบลวัดละมุด (อบต.วัดละมุด) (ผู้ถูกร้องที่ 2) วัดใหม่สุคนธาราม อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม (ผู้ถูกร้องที่ 3)

คณะสงฆ์ และหน่วยงานต่าง ๆ ในจ.นครปฐม ซึ่งชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบหลักและเป็นผู้สร้างสรรค์การแสดง ประกอบขบวนแห่ของแต่ละชุมชน โดยขบวนแห่พุทธประวัติและคดิธรรมตอนประสูติ เป็นขบวนแห่ของผู้ถูกร้องที่ 1 มีเด็กชาย ก. ยืนเปลือยกายและทาสีขาวตามร่างกาย แม้ว่าเด็กชาย ก. สมควรใจและผู้ปกครองยินยอม และผู้ถูกร้องที่ 1 ผู้ถูกร้องที่ 2 ต้องการให้มีความสมจริง โดยไม่มีเจตนาทำให้เด็กอับอาย แต่เมื่อคำนึงถึงอายุและวุฒิภาวะของเด็กชาย ก. ซึ่งอายุเพียง 10 ปี ประกอบกับเด็กจะต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองในทุกรูปแบบ และการปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ๆ ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ อีกทั้งเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นในที่สาธารณะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถบันทึกภาพและนำข้อมูลส่วนตัวเด็กไปใช้ประโยชน์ด้วยการเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นผลร้ายต่อสวัสดิภาพของเด็ก การกระทำของชุมชนดังกล่าว จึงกระทบต่อสิทธิในเนื้อตัวร่างกาย ความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัวของเด็กชาย ก. ซึ่ง อบต.วัดละมุด มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุมติตามกฏหมาย แต่กลับละเลยให้ชุมชนกระทำการอันส่งผลกระทบต่อสิทธิเด็ก และการที่วัดดังกล่าวยินยอมให้การจัดงานมีการแสดงของเด็กชาย ก. จึงส่งผลกระทบต่อสิทธิเด็ก ดังนั้น จึงรับฟังได้ว่าผู้ถูกร้องทั้งสาม ได้แก่ อบต.วัดละมุด ชุมชน และวัดใหม่สุคนธาราม กระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

อย่างไรก็ตามเมื่อชุมชน และอบต.วัดละมุด ตระหนักถึงผลกระทบต่อสิทธิเด็ก และได้ร่วมกันปรึกษาหารือเพื่อปรับปรุงและกำหนดแนวทางในการจัดแสดงขบวนแห่ครั้งต่อไปให้เหมาะสม โดยจะให้ผู้สวมเสื้อผ้าให้มิดชิดก่อนทาสีขาวทัก ประกอบกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม ได้ให้คำแนะนำแก่อบต.วัดละมุด และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม ได้ถวายคำแนะนำแก่เจ้าอาวาสของวัดใหม่สุคนธาราม เพื่อให้การจัดงานครั้งต่อไปเป็นไปด้วยความเรียบร้อย อีกทั้ง ผลการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเพื่อลบคลิปวิดีโอที่ไม่ปิดบังหรือเบลอหน้าและอวัยวะเพศของเด็กชาย ก. มีการลบคลิปวิดีโอได้บางส่วนแล้ว โดยเหลือในช่องยูทูป 1 ช่อง ซึ่งไม่สามารถติดต่อผู้ใช้งานได้ แต่เพื่อไม่ให้มีร่องรอยดิจิทัลที่จะส่งผลกระทบต่อเด็กชาย ก. เห็นควรให้ติดตามผลการดำเนินการต่อไป จึงเป็นเรื่องที่มีการแก้ไขปัญหอยางเหมาะสมแล้ว

ด้วยเหตุผลดังกล่าว กสม. ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2568 จึงมีมติให้มีข้อเสนอแนะต่อผู้ถูกร้องทั้งสามให้ร่วมกันจัดประชุมเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจก่อนจัดงานบุญประเพณีอัฐมิมิบูชาให้แก่ผู้นำชุมชนหรือผู้จัดขบวนแห่พุทธประวัติและคดิธรรมตอนประสูติ ไม่ให้นำเด็กมาแสดงในลักษณะเปลือยกาย และทำให้นักท่องเที่ยวสามารถบันทึกภาพและนำข้อมูลส่วนตัวเด็กไปใช้ประโยชน์ด้วยการเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิเด็กได้ รวมทั้งชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดขบวนแห่อื่น ๆ ให้ระมัดระวังการแสดงประกอบขบวนแห่ต่าง ๆ ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ ศีลธรรม หรือกฎหมาย

ทั้งนี้ ให้กรมกิจการเด็กและเยาวชนติดตามเร่งรัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลบคลิปวิดีโอที่ไม่ปิดบังหรือเบลอหน้าและอวัยวะเพศของเด็กชาย ก. ในช่องยูทูป และให้คำแนะนำช่วยเหลือในการดำเนินการแก่บ้านพัก

เด็กและครอบครัวจังหวัดนครปฐม เพื่อประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลบคลิปวิดีโอข้างต้นต่อไป หรือกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพิ่มเติมกับผู้ใช้งานช่องทางยูทูบดังกล่าวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และให้สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติสื่อสารทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดงานวัดให้แก่วัดทั่วประเทศซึ่งจะต้องเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ศีลธรรม และกฎหมาย เพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์ลักษณะนี้หรือลักษณะอื่น ๆ ที่ไม่เหมาะสมจนอาจส่งผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาด้วย

2. กสม. ตรวจสอบโครงการขุดลอกลำน้ำ จ.พัทลุง หลังประชาชนร้องเรียนก่อผลกระทบ แนะหน่วยงานจัดทำผังน้ำและแผนบริหารจัดการน้ำระดับจังหวัดโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมอย่างรอบด้าน

นายจุมล ขุนอ่อน รองเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เปิดเผยว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้รับเรื่องร้องเรียนเรื่องสิทธิชุมชนอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในน้ำจากผู้ร้อง 5 รายรวม 4 คำร้อง ระหว่างเดือนมีนาคม - เมษายน 2567 ระบุว่า โครงการขุดลอกลำน้ำในพื้นที่จังหวัดพัทลุงของกรมชลประทาน (ผู้ถูกร้องที่ 1) ได้แก่ โครงการขุดลอกคลองและสร้างฝั้งคอนกรีตคลองลายพัน อำเภอกงหรา ระยะทาง 2.5 กิโลเมตร โครงการขุดลอกคลองसानแดง อำเภอดงระหวง ระยะทาง 21 กิโลเมตร และแผนการดำเนินโครงการขุดลอกคลองทรายขาวเพิ่มเติม ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและอาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนและสิ่งแวดล้อม จึงขอให้ตรวจสอบ

กสม. ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงจากทุกฝ่าย หลักกฎหมาย และหลักสิทธิมนุษยชนแล้วเห็นว่า กรณีโครงการขุดลอกคลองและสร้างฝั้งคอนกรีตคลองลายพันซึ่งเป็นลำน้ำส่วนหนึ่งของคลองทรายขาว กรมชลประทานได้ขุดลอกขยายขนาดคลอง สร้างคาคอนกรีต และถนนเลียบบคลอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันอุทกภัย ดินริมตลิ่งพังทลาย และเป็นแหล่งกักเก็บน้ำสำหรับเกษตรกรรม แล้วเสร็จเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2567 ต่อมาประมาณเดือนพฤศจิกายน 2567 ประชาชนในพื้นที่พบว่า โครงการดังกล่าวส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศลำน้ำ ปริมาณน้ำ กระแสน้ำ สัตว์น้ำและพืชน้ำที่มีอยู่เดิมตามธรรมชาติ ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ รวมทั้งเกิดปัญหาสิ่งก่อสร้างชำรุดเสียหาย ดินริมตลิ่งพังทลาย และไม่มีมาตรการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ แม้กรมชลประทานแจ้งว่าอยู่ระหว่างแก้ไขปัญหา แต่ก็ยังไม่อย่างล่าช้า โครงการดังกล่าวจึงกระทบต่อสิทธิชุมชนและสิทธิเกี่ยวกับน้ำตามที่ได้รับการบัญญัติรับรองและคุ้มครองในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 และพันธกรณีระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง จึงมีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

สำหรับการดำเนินโครงการขุดลอกคลองसानแดง ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบปรากฏว่า กรมชลประทานมีแผนดำเนินการขุดลอกसानแดงเพื่อเป็นคลองระบายน้ำจากอ่างเก็บน้ำคลองหัวช้าง ที่มีปัญหาน้ำเน่าเสีย และเพื่อป้องกันอุทกภัย ดินริมตลิ่งพังทลาย รวมทั้งเป็นแหล่งกักเก็บน้ำสำหรับเกษตรกรรม โดยเมื่อเดือนสิงหาคม 2568 กรมชลประทานอยู่ระหว่างศึกษาความเหมาะสมของโครงการ และที่ผ่านมาในขั้นตอนประชาสัมพันธ์โครงการได้จัดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน 6 ครั้ง แต่ไม่ได้ชี้แจงรายละเอียดของโครงการอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลผลกระทบด้านลบที่ประชาชนและชุมชนจะได้รับ และมุ่งเน้นผู้เข้าร่วมประชุมที่เป็นประชาชนในพื้นที่โครงการเท่านั้น อีกทั้งได้ประสานงานให้

นายอำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชนเป็นผู้ชี้แจงทำความเข้าใจและรับฟังความเห็นของประชาชนแทน ทำให้ประชาชนเกิดความเคลือบแคลงสงสัยและหวงกังวลต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ คุณภาพ และความชัดเจนของข้อมูล อันส่งผลต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ส่วนแผนงานโครงการขุดลอกคลองทรายขาวส่วนอื่นเพิ่มเติม ซึ่งผู้ร้องหวงกังวลว่า โครงการดังกล่าวจะส่งผลเสียหายต่อวิถีชีวิตของชุมชนและสิ่งแวดล้อมเป็นวงกว้าง จนไม่อาจแก้ไขเยียวยาได้ นั้น กรมชลประทานแจ้งว่า ไม่มีแผนงานโครงการขุดลอกคลองดังกล่าว จึงยังไม่มีประเด็นที่ กสม. ต้องพิจารณา

ผู้ร้องยังมีประเด็นขอให้ตรวจสอบว่า สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (ผู้ถูกร้องที่ 2) ได้มีข้อเสนอแนะนโยบายหรือปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรน้ำโดยส่งผลเสียหายต่อสิทธิเกี่ยวกับน้ำของประชาชนกรณีตามคำร้องนี้ หรือไม่ จากการตรวจสอบปรากฏว่า สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติซึ่งมีหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายในการเสนอแนะนโยบาย จัดทำแผนยุทธศาสตร์ แผนแม่บท และมาตรการเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรน้ำของประเทศตามกฎหมาย หากหน่วยงานของรัฐใดมีแผนงานโครงการเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ จะต้องเสนอของบประมาณและแผนงานโครงการต่อคณะกรรมการลุ่มน้ำ และคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) เพื่อพิจารณา โดยมีสำนักงานทรัพยากรน้ำฯ ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการทั้งสอง ทั้งนี้ โครงการขุดลอกคลองลายพัน เป็นโครงการที่กรมชลประทานได้เสนอขอรับงบประมาณและแผนงานโครงการก่อนการจัดตั้ง กนช. และคณะกรรมการลุ่มน้ำ (ทะเลสาบสงขลา) โครงการดังกล่าวจึงไม่ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการทั้งสอง ส่วนแผนงานโครงการขุดลอกคลองลำแดงนั้น กรมชลประทานอยู่ระหว่างศึกษาความเหมาะสมของโครงการ จึงยังไม่ได้ยื่นคำขอต่อสำนักงานทรัพยากรน้ำฯ เพื่อเสนอคณะกรรมการพิจารณา ในชั้นนี้ จึงยังไม่อาจรับฟังได้ว่า สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ด้วยเหตุผลข้างต้น กสม. ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2568 จึงมีมติให้มีข้อเสนอแนะไปยังหน่วยงานผู้ถูกร้องทั้งสอง กนช. และจังหวัดพัทลุง สรุปได้ดังนี้

(1) มาตรการในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน ให้กรมชลประทาน สืบรวจและศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการขุดลอกคลองลายพัน รวมทั้งแก้ไขปัญหาล้างก่อสร้างชำรุดเสียหาย ดินริมตลิ่งพังทลาย และเยียวยาผลกระทบจากโครงการขุดลอกคลองลายพัน โดยการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ประชาชน ชุมชน ภาคประชาสังคม และภาควิชาการ

(2) มาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ให้กรมชลประทาน ชะลอโครงการขุดลอกคลองลำแดง สืบรวจ ศึกษา และเปรียบเทียบกับโครงการขุดลอกคลองลายพัน เพื่อทบทวนปรับปรุงโครงการและประเมินผลกระทบอย่างรอบด้าน โดยให้ความสำคัญกับผลกระทบด้านวิถีชีวิตของชุมชนและสิ่งแวดล้อม สืบรวจและศึกษาปัญหาน้ำเน่าเสียในอ่างเก็บน้ำคลองหัวช้าง รวมทั้งแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยพิจารณามาตรการที่มีประสิทธิภาพและจะเกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน และสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด รวมทั้งจัดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยให้เข้าถึงและรับรู้ข้อมูลที่ชัดเจนรอบด้าน และให้นำผลการสำรวจฯ โครงการขุดลอกคลองลายพันชี้แจงให้ประชาชนทราบ พร้อมทั้ง

ชี้แจงข้อมูลและสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน กรณีไม่มีแผนงานโครงการขุดลอกคลองทรายขาว ส่วนอื่นเพิ่มเติม

ให้ กนช. พิจารณาแต่งตั้งคณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดพัทลุงและคณะทำงานโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และให้คณะทำงานดังกล่าวพิจารณาทบทวนปรับปรุงโครงการ ศึกษา เปรียบเทียบ และประเมินผลกระทบโครงการขุดลอกลำน้ำพื้นที่จังหวัดพัทลุงทั้งหมดอย่างรอบด้าน

ให้จังหวัดพัทลุง สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจัดทำผังน้ำภาพรวมระดับจังหวัด ธรรมนูญทรัพยากรน้ำระดับจังหวัด รวมทั้งแผนบริหารจัดการน้ำระดับจังหวัด โดยคำนึงถึงสิทธิชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน และแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี รวมทั้งการบริหารจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค

และให้กรมชลประทานและสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ในฐานะผู้ถูกร้องจัดทำแผนฟื้นฟูและเยียวยาผลกระทบจากโครงการบริหารจัดการน้ำพื้นที่จังหวัดพัทลุง โดยการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานของรัฐ ประชาชน ชุมชนภาคประชาสังคม และภาควิชาการ

3. กสม. เผยผลการตรวจสอบกรณีการส่งชาวอุยกูร์กลับจีน ชี้เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและขัดหลักการสากลห้ามผลักดันกลับสู่อันตราย เน้นรัฐบาลติดตามตรวจสอบและป้องกันปัญหา

นายวสันต์ ภัยหลีกลี้ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เผยว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้รับเรื่องร้องเรียนจากผู้ร้อง 4 รายซึ่งมีทั้งบุคคลและองค์กรเอกชนจากกรณีที่รัฐบาลไทย (ผู้ถูกร้องที่ 1) สภาความมั่นคงแห่งชาติ (ผู้ถูกร้องที่ 2) และสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (สตม.) (ผู้ถูกร้องที่ 3) ได้ส่งชาวอุยกูร์ 40 คน ที่ถูกกักอยู่ในสถานกักตัวคนต่างด้าวของ สตม. กลับจีนเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2568 ทั้งที่ปรากฏหลักฐานอันเชื่อได้ว่า ชาวอุยกูร์มีความเสี่ยงสูงที่จะต้องเผชิญกับการทรมาน การบังคับให้สูญหาย และการปฏิบัติที่ไร้มนุษยธรรม ดังที่ปรากฏในรายงานการประเมินข้อกังวลด้านสิทธิมนุษยชนในเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ จัดทำโดยสำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (OHCHR) รวมทั้งข้อมูลจากหลายแหล่งยืนยันว่า การปฏิบัติต่อชาวอุยกูร์ในเขตปกครองตนเองดังกล่าวอาจเข้าข่ายเป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ นอกจากนี้ ผู้ถูกร้องทั้งสามมีพฤติการณ์ปกปิด ซ่อนเร้น และบังคับส่งกลับโดยชาวอุยกูร์ไม่สมัครใจ อันเป็นการฝ่าฝืนหลักการห้ามผลักดันกลับ (non-refoulement) และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุกลคนสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 13 รวมทั้งพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ จึงขอให้ตรวจสอบ

กสม. ได้พิจารณาข้อเท็จจริงจากทุกฝ่ายทั้งจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ภาคประชาสังคม สื่อมวลชน ความเห็นของนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ การลงพื้นที่แสวงหาข้อเท็จจริงของพนักงานเจ้าหน้าที่ ประกอบหลักกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องแล้วเห็นว่า กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง (ICCPR) อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (CAT) มีหลักการสำคัญกำหนดว่า บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและ

ความปลอดภัยของร่างกาย จะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมมิได้ และรัฐภาคีต้องไม่ขับไล่ ส่งกลับ (ผลักดันกลับออกไป) หรือส่งบุคคลเป็นผู้ร้ายข้ามแดนไปยังอิรักรัฐหนึ่ง เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า บุคคลนั้นจะตกอยู่ภายใต้อันตรายที่จะถูกทรมาน หลักการห้ามผลักดันกลับ (non-refoulement) ดังกล่าวมีสถานะเป็นกฎหมายประเพณีระหว่างประเทศอันเป็นสาระสำคัญของ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุกลิสสูญหาย พ.ศ. 2565

จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า เมื่อปี 2557 ชาวอุยกูร์ได้หลบหนีจากจีนเข้าประเทศไทย โดยมีประเทศตุรกีเป็นประเทศปลายทาง ต่อมาในปี 2558 ชาวอุยกูร์ 173 คนถูกส่งไปยังประเทศตุรกี 109 คน ถูกส่งกลับจีน เหลือชาวอุยกูร์อีก 40 คน ถูกกักในสถานกักตัวคนต่างด้าว สตม. (สวนพลู) และอีก 5 คน ถูกขังอยู่ที่เรือนจำกลางคลองเปรม เนื่องจากหลบหนีออกจากห้องกัก และจะครบกำหนดรับโทษในปี 2572 โดยเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2568 เวลาประมาณ 02.00 น. มีขบวนรถบรรทุกติดฟิล์มดำหลายคันพร้อมมรณำขบวน เคลื่อนออกจากสถานกักตัวฯ (สวนพลู) ซึ่งเป็นที่น่าสงสัยว่า จะเป็นรถบรรทุกชาวอุยกูร์ ต่อมาในช่วงค่ำของวันเดียวกัน รัฐบาลไทยแถลงข่าวว่าได้ส่งชาวอุยกูร์กลับจีนตามหนังสือทางการทูตอย่างเป็นทางการของจีน และให้คำมั่นรับรองว่าจีนจะไม่ดำเนินคดีชาวอุยกูร์ รวมทั้งจะดูแลและจัดหาอาชีพให้ อีกทั้งการส่งกลับเป็นไปตามกระบวนการที่ต้องตามกฎหมายภายในประเทศไทย คือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ และยืนยันว่า ชาวอุยกูร์ทั้ง 40 คน กลับด้วยความสมัครใจ

กสม. พิจารณาแล้วเห็นว่า ชาวอุยกูร์เป็นคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายและถูกดำเนินคดีรับโทษจำคุกในความผิดฐานเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายเสร็จสิ้นแล้ว จึงมีฐานะเป็นเพียงผู้ต้องกัก มิใช่ผู้ต้องหา นักโทษ หรือผู้กระทำผิดต่อกฎหมายไทยแต่อย่างใด อีกทั้งเมื่อมีข้อเท็จจริงปรากฏว่าชาวอุยกูร์ยืนยันไม่ประสงค์กลับจีน แต่ต้องการเดินทางไปประเทศที่สามเนื่องจากเกรงว่าจะได้รับภัยอันตรายภายหลังจากการส่งกลับ จึงถือว่ากลุ่มบุคคลดังกล่าวเป็นผู้แสวงหาที่ลี้ภัยที่ต้องได้รับการคุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชน ดังนั้น การจะส่งชาวอุยกูร์กลับประเทศต้นทาง ผู้ถูกร้องทั้งสามจึงต้องพิจารณาข้อเท็จจริงและประเมินสถานการณ์อย่างรอบด้าน โดยเฉพาะความน่าเชื่อถือของการรับรองจากประเทศต้นทางและความสมัครใจกลับ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นจากประชาคมระหว่างประเทศว่า ชาวอุยกูร์จะไม่ถูกกระทำทรมาน

อย่างไรก็ดี จากการตรวจสอบไม่ปรากฏว่าผู้ถูกร้องทั้งสามได้ให้ความเชื่อมั่นว่าการส่งชาวอุยกูร์กลับ จะมีความปลอดภัยและไม่ถูกทรมาน แต่ยังคงส่งชาวอุยกูร์กลับจีนโดยพิจารณาเพียงคำรับรองและคำมั่นจาก รัฐบาลจีนว่าชาวอุยกูร์จะปลอดภัยไม่ถูกดำเนินคดีทางกฎหมาย และไม่เคยแสดงหลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับ กระบวนการส่งตัวและการให้ความยินยอมกลับจีนโดยสมัครใจของชาวอุยกูร์ โดยชี้แจงเพียงหลักการที่ใช้ในการตัดสินใจส่งชาวอุยกูร์กลับเท่านั้น การยืนยันว่าชาวอุยกูร์สมัครใจกลับจึงเป็นเพียงการกล่าวอ้างของผู้ถูกร้อง ทั้งสามฝ่ายเดียว ทั้งที่มีข้อมูลจากรายงานการประเมินข้อกังวลด้านสิทธิมนุษยชนในเขตปกครองตนเองซินเจียง อุยกูร์ระบุว่า เคยมีการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายต่อชาวอุยกูร์ นอกจากนี้กระทรวงการต่างประเทศ ได้ประเมินสถานการณ์ก่อนการส่งตัวกลับและผลกระทบภายหลังว่า สุ่มเสี่ยงที่จะขัดต่อมาตรฐานสิทธิมนุษยชน ระหว่างประเทศ และกระทบต่อภาพลักษณ์ความเชื่อมั่นของไทยในสายตาประชาคมโลก

แม้ภายหลังการส่งกลับ ผู้ถูกร้องทั้งสามได้ไปตรวจสอบความเป็นอยู่ของชาวอุยกูร์ แต่ก็ยังเป็นเพียงช่วงระยะเวลาที่สั้นและชั่วคราว ทั้งยังมีข้อจำกัดด้านการสื่อสาร และการเดินทาง โดยได้พบชาวอุยกูร์บางส่วนเท่านั้นด้วยวิธีการประชุมผ่านระบบออนไลน์ (Zoom Meeting) อีกทั้งยังอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลจีน ทำให้ไม่สามารถเข้าใจถึงสภาพแวดล้อมบริบทในพื้นที่ได้ทั้งหมดและเพียงพอที่จะรับรองได้ว่า ชาวอุยกูร์มีความปลอดภัยและไม่ถูกระงับหรือถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

ในชั้นนี้จึงรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องทั้งสามกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จากกรณีการส่งชาวอุยกูร์กลับจีนละเมิดต่อหลักการห้ามผลักดันกลับ (non-refoulement) อนุสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุกลิสัญหาย พ.ศ. 2565 ทั้งยังขัดต่อความเชื่อมั่นที่ประชาคมระหว่างประเทศมีต่อประเทศไทยกรณีที่ประเทศไทยได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ประจำปี 2568 – 2570 นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ด้านการร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้ากับต่างประเทศ ตลอดจนความสำคัญกับกลุ่มประเทศมุสลิม

ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้แสวงหาที่ลี้ภัยไม่ให้ถูกส่งกลับไปยังดินแดนที่มีภัยอันตราย และคำนึงถึงความปลอดภัย ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กสม. ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2568 จึงเห็นควรมีข้อเสนอแนะไปยังผู้ถูกร้องทั้งสามและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสรุปได้ดังนี้

(1) มาตรการในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ให้สภาความมั่นคงแห่งชาติ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (สตม.) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ตร.) กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงยุติธรรม ร่วมกันติดตามตรวจสอบชาวอุยกูร์ที่ถูกส่งกลับอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งรายงานผลการติดตามต่อสาธารณะ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นที่แน่ชัดว่า ชาวอุยกูร์มีความปลอดภัยและความเป็นอยู่ที่ดี รวมทั้งให้เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (OHCHR) สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) คณะกรรมการอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (AICHR) ภาควิชาสังคมและสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ เข้าร่วมติดตามทำข่าวเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่โปร่งใส และสร้างความเชื่อมั่นต่อภาพลักษณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศ

และให้รัฐบาลไทย และสภาความมั่นคงแห่งชาติ พิจารณาทบทวนการส่งกลับผู้ต้องขังชาวอุยกูร์ที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ 5 คน โดยต้องคำนึงถึงหลักการห้ามผลักดันกลับ (non-refoulement) กฎหมายภายในประเทศและอนุสัญญาที่เกี่ยวข้อง การประเมินสถานการณ์อย่างรอบคอบและรอบด้าน ซึ่งรวมถึงการประเมินสถานการณ์ของชาวอุยกูร์ที่ถูกส่งกลับไปแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งกลับต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ รวมทั้งมีหนังสือรับรองจากรัฐบาลจีนอย่างเป็นทางการที่สามารถตรวจสอบและเปิดเผยได้ต่อสาธารณชน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้ชาวอุยกูร์ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนร้ายแรง

(2) มาตรการในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ให้สภาความมั่นคงแห่งชาติ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (สตม.) และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ คำนึงถึงหลักการ non-refoulement ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการผลักดันกลับหรือการส่งคนต่างด้าวออกนอก

ราชอาณาจักรไปยังประเทศต้นทาง โดยต้องดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ อย่างเคร่งครัด และให้สอดคล้องกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี โดยเฉพาะอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานฯ รวมทั้งพิจารณามาตรการทางเลือกอื่นที่เหมาะสมมากกว่าการกักขังผู้แสวงหาที่ลี้ภัย เช่น มาตรการการประกันตัว การทำงานบริการสังคม การคัดกรองส่งตัวไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สาม และนำข้อเสนอแนะของสำนักงาน กสม. ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักไปพิจารณาประกอบเพื่อลดความเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนผู้ต้องกักที่ถูกกักตัวเป็นเวลานานและไม่มีกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน

นอกจากนี้ ให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकคตสูญหาย ร่วมกันจัดทำเอกสารเพิ่มเติมเกี่ยวกับมาตรฐานการทำงาน (SOP) หรือแนวทางการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ โดยเฉพาะมาตรา 13 ให้มีความชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับหน่วยงานผู้ปฏิบัติด้วย

7 พฤศจิกายน 2568

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ